

TRESTNÁ ČINNOST, BEZPEČNOST A PRÁVA OBĚTÍ

— SHRNUTÍ

PRŮZKUM O ZÁKLADNÍCH
PRÁVECH

3

Zkušenosti s násilím

9

Zkušenosti s obtěžováním

12

Zkušenosti s vybranou majetkovou trestnou
činností a podvody

15

Ohlašování zkušeností s trestnou činností
policii a jiným orgánům

18

Být svědkem trestného činu a jednat

20

Obavy z trestné činnosti a vyhýbání se
rizikům

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2021.

Reprodukce je povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

K použití nebo reprodukci fotografií či jiného materiálu, k nimž Agentura Evropské unie pro základní práva nemá autorské právo, je nutné získat souhlas přímo od držitelů autorských práv.

Ani Agentura Evropské unie pro základní práva, ani žádná jiná osoba jednající jménem agentury není odpovědná za případné využití těchto informací.

Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2021.

Print	ISBN 978-92-9461-162-8	doi:10.2811/918083	TK-06-20-041-CS-C
PDF	ISBN 978-92-9461-137-6	doi:10.2811/0377	TK-06-20-041-CS-N

Fotografie:

Titulní strana: © AlexLinch/iStock

Strana 5: © jayzynism/Adobe Stock

Strana 8: © JackF/Adobe Stock

Strana 11: © Daisy-Daisy/iStock

Strana 14: © terovesalainen/Adobe Stock

Strana 17: © kumikomini/iStock

Strana 21: © krsmanovic/Adobe Stock

Trestná činnost, a zejména násilná trestná činnost, porušuje klíčová lidská a základní práva obětí. Ta mohou zahrnovat právo na život a lidskou důstojnost v souvislosti s násilnými trestnými činy, jakož i přístup ke spravedlnosti při ohlašování trestného činu a zákaz diskriminace při zacházení s osobou jako obětí. Dotčena jsou i další práva, včetně práv souvisejících s ochranou majetku a spotřebitele.

Toto shrnutí představuje hlavní poznatky z druhé hlavní zprávy agentury FRA, která vychází z průzkumu o základních právech. Zpráva se zaměřuje na zkušenosti osob jakožto obětí určitých typů trestné činnosti. Konkrétně se zabývá:

- násilím,
- obtěžováním, a to na internetu i mimo něj,
- a majetkovými trestnými činy – vloupáním, zneužitím elektronického bankovního účtu nebo platebních karet určité osoby a spotřebitelskými podvody.

Zpráva rovněž zkoumá, jak často oběti hlásí tyto trestné činy policii, a uvádí další podrobnosti o obtěžování a násilí, například o pachatelích a místech, kde k incidentům došlo. Výběr těchto trestných činů odráží jak osobní, tak majetkové trestné činy a jak „tradiční“ trestné činy, jako je vloupání, tak trestné činy, k nimž může docházet na internetu i mimo něj.

Kromě toho se analýza zabývá tím, jak jsou dotčené osoby vystaveny trestné činnosti a zda změnilo své chování v reakci na vnímané riziko napadení nebo obtěžování, aby se vyhnuly situacím, kdy by k takovým incidentům mohlo dojít.

Zpráva rovněž zkoumá, do jaké míry by byly dotčené osoby ochotny zasáhnout, ohlásit incident policii nebo, budou-li o to požádány, vypovídat u soudu ve třech hypotetických situacích: fyzické násilí mezi partnery, fyzické násilí páchané na dítěti a trestný čin proti životnímu prostředí.

Předložené výsledky nabízejí údaje o zkušenostech široké veřejnosti s viktimizací trestných činů vyplývajících z prvního celounijního průzkumu zaměřeného na trestnou činnost, které lze využít k formování politik a právních předpisů EU a členských států týkajících se obětí trestných činů.

Průzkum o základních právech: hlavní fakta

V rámci průzkumu o základních právech byly shromážděny údaje z těchto 29 zemí: 27 členských států EU, Spojené království (v té době členský stát EU) a Severní Makedonie (jediná třetí země se statutem pozorovatele v agentuře FRA v době, kdy byl průzkum koncipován). V každé zemi se průzkumu zúčastnil reprezentativní vzorek respondentů – od přibližně 1 000 osob ve většině zemí až po přibližně 3 000 osob ve

Francii a v Německu. Dotazníkové šetření, které proběhlo v období od ledna do října 2019, vedlo k celkovému vzorku 34 948 respondentů.

Výsledky jsou na úrovni EU i na úrovni jednotlivých zemí reprezentativní, pokud jde o osoby ve věku šestnácti let nebo starší, které mají obvykle bydliště v zemi, v níž se průzkumu zúčastnily.

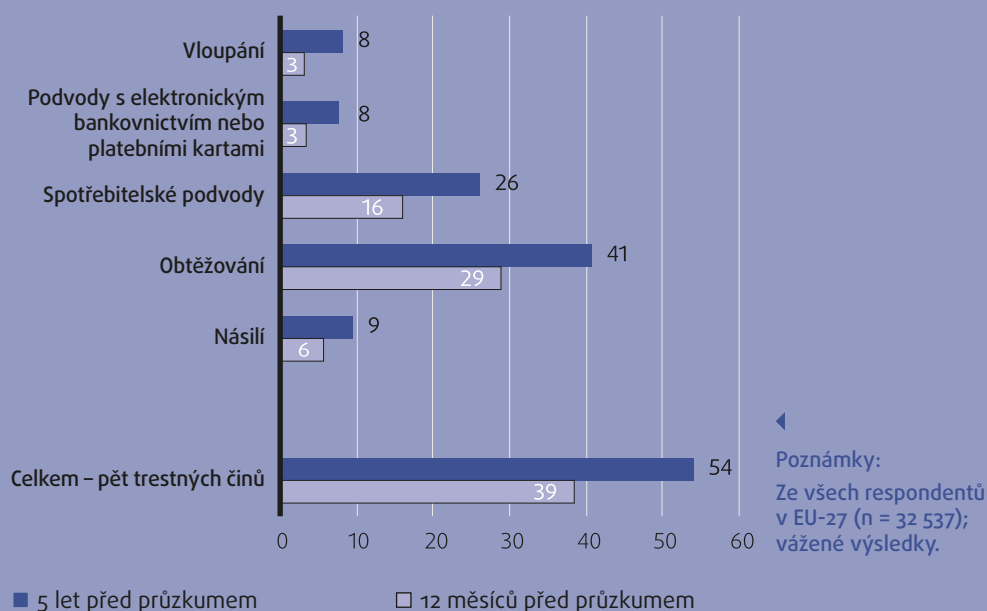
Celková míra viktimizace trestných činů v průzkumu

Průzkum o základních právech se dotazoval osob na jejich zkušenosti s těmito pěti typy trestné činnosti: vloupání, podvody s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami, spotřebitelské podvody, obtěžování a násilí. Zpráva zkoumá výsledky pro každý z těchto pěti typů.

Celkem 54 % osob v EU-27 se během pěti let před průzkumem setkala s jedním nebo více z těchto trestných činů a 39 % se s nimi setkala během dvanácti měsíců před průzkumem. V rámci těchto hodnot se výskyt uvedených pěti typů trestné činnosti značně liší.

Z těchto pěti typů se lidé nejčastěji setkávali s obtěžováním (41 % během pěti let před průzkumem) a dále se spotřebitelskými podvody (26 %). Zkušenosti s vloupáním a podvody v oblasti elektronického bankovníctví nebo platebních karet jsou méně časté – během pěti let před průzkumem se s těmito podvody setkala méně než každá desátá osoba. Celková míra prevalence zkušeností s trestnou činností, a to jak během pěti let před průzkumem, tak během dvanácti měsíců před průzkumem, je úzce spojena se zkušenostmi s obtěžováním a spotřebitelskými podvody, neboť ty jsou z uvedených pěti typů trestné činnosti zahrnutých v průzkumu nejrozšířenější.

OBRÁZEK 1: ZKUŠENOSTI S PĚTI TRESTNÝMI ČINY, NA KTERÉ SE PRŮZKUM DOTAZOVAL, BĚHEM PĚTI LET A BĚHEM DVANÁCTI MĚSÍCŮ PŘED PRŮZKUMEM (EU-27, V %)

Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, NL), Centre des technologies de l'information de l'État (CTIE, LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Kromě pěti výše uvedených typů trestné činnosti se průzkum o základních právech dotazoval respondentů, zda od nich úředník veřejné správy nebo státní zaměstnanec za určitou službu požadoval nebo očekával pozornost (např. věcný nebo peněžní dar). V posledních pěti letech se s tím v EU-27 setkala celkem 4 % osob. Zkušenosti se však v jednotlivých členských státech EU značně liší. První zpráva agentury FRA týkající se průzkumu o základních právech analyzuje výsledky podrobněji.

ZKUŠENOSTI S NÁSILÍM

V roce předcházejícím průzkumu se v EU setkalo s fyzickým násilím více než 22 milionů osob.

- ★ Téměř každá desátá osoba (9 %) v EU-27 byla během pěti let před průzkumem vystavena fyzickému násilí a 6 % bylo fyzickému násilí vystaveno během dvanácti měsíců před průzkumem. To odpovídá více než 22 milionům osob, které se v EU-27 v jednom roce setkaly s fyzickým násilím (odhad vycházející z výsledků průzkumu ve vztahu k počtu obyvatel EU).
- ★ Tyto výsledky zahrnují zkušenosti s jedním nebo více ze čtyř obecných projevů fyzického násilí, na které se průzkum dotazoval: někdo vám dá facku, něco po vás hodí, strká do vás nebo vás tahá za vlasy; někdo vám dá pěstí nebo vás uhodí něčím, co by vás mohlo zranit; někdo vás kopne nebo vás vláčí nebo bije; někdo se vás snaží udusit nebo uškrtit.
- ★ Zkušenosti se v rámci EU liší podle země a pohybují se v rozmezí od 3 % do 18 % případů fyzického násilí během pěti let před průzkumem. Tyto rozdíly mezi jednotlivými členskými státy je třeba posuzovat společně s oficiálními statistikami o trestné činnosti zaznamenanými policií v každé zemi (což přesahuje rozsah současné zprávy) a s údaji o vzorcích při ohlašování trestné činnosti, které v této zprávě zkoumá zvláštní kapitola.
- ★ Mladí lidé (ve věku 16–29 let) jsou ve srovnání s osobami z jiných věkových skupin a rovněž ve srovnání s jinými sociodemografickými charakteristikami, které průzkum zkoumá, nejvíce ohroženi fyzickým násilím. Téměř každá čtvrtá osoba (23 %) ve věku 16–29 let se během pěti let před průzkumem setkala s fyzickým násilím. V jiných věkových kategoriích se s fyzickým násilím ve stejném časovém rámci setkala každá desátá osoba nebo méně.

STANOVISKO AGENTURY FRA 1

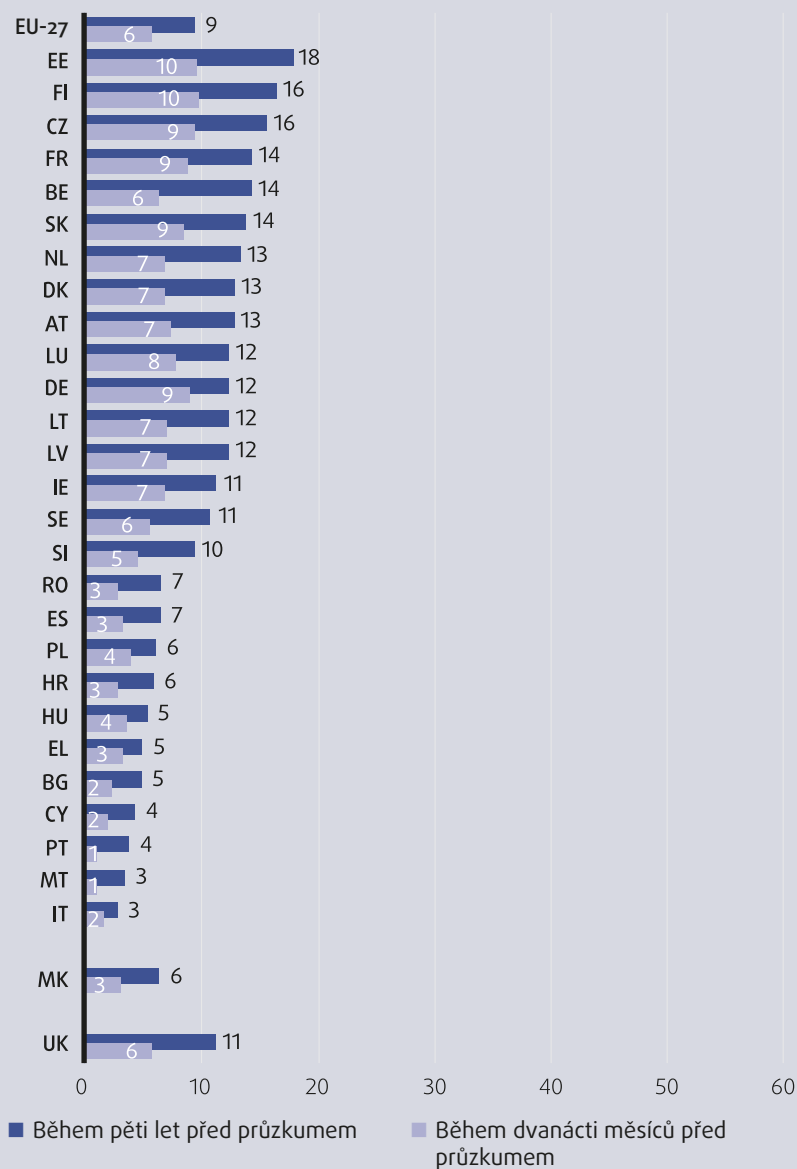
Jak ukazují údaje z průzkumu, fyzické násilí je znepokojující skutečností v celé EU. V souladu se směrnicí o právech obětí by členské státy měly zvýšit své úsilí o zajištění přístupu ke spravedlnosti pro všechny oběti trestných činů, včetně těch nejzranitelnějších, a to tím, že obětem poskytnou náležitě informace, podporu a ochranu a umožní jim účast na trestním řízení.

Míra fyzického násilí, které jsou vystaveni mladí lidé, je mnohem vyšší než u jiných věkových skupin. To vyžaduje, aby členské státy EU přijaly opatření s cílem zajistit, aby byli mladí lidé informováni o svých právech a o tom, kam se mohou obrátit, pokud se setkají s fyzickým násilím. V této věkové skupině se mohou určité zkušenosti s násilím objevit ve škole nebo v prostředí terciárního vzdělávání a mohou do nich být zapojeni vrstevníci obětí. Proto je důležité přijmout v této souvislosti cílená opatření.

Členské státy EU by měly vypracovat cílená opatření k předcházení fyzickému násilí vůči osobám se zdravotním postižením, etnickým menšinám a lesbicky, homosexuálně, bisexuálně, transsexuálně a intersexuálně orientovaným osobám, které jsou vystaveny vyšší míře fyzického násilí – a obtěžování – než ostatní. Jak upozorňují cílené průzkumy agentury FRA prováděné u specifických skupin, jsou výše uvedené skupiny kromě fyzického násilí obecně vystaveny riziku incidentů motivovaných nenávisť. To může mít negativní dopad na pocit bezpečí těchto skupin.

- ★ Mezi další skupiny, které čelí fyzickému násilí častěji, než je průměr celé populace, patří osoby, které se považují za součást etnické menšiny (22 % během pěti let před průzkumem), osoby, které samy sebe označují za lesbicky, homosexuálně, bisexuálně nebo „jinak“ orientované (19 %), a osoby, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení (17 %).

OBRÁZEK 2: ZKUŠENOSTI S FYZICKÝM NÁSILÍM BĚHEM PĚTI LET A BĚHEM DVANÁCTI MĚSÍCŮ PŘED PRŮZKUMEM, PODLE ZEMÍ (V %)

Poznámky:

Ze všech respondentů v EU-27, Severní Makedonii a ve Spojeném království (n = 34 948); vážené výsledky.

Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Násilí je jasným porušením práv obětí, zejména jejich lidské důstojnosti a jejich práva na nedotknutelnost (články 2 a 3 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“)). V souladu se směrnicí o právech obětí by měla být oběť násilného trestného činu uznána za osobu poškozenou pachatelem, měla by být chráněna před opakovanou viktimizací, měl by jí být umožněn přístup k právní ochraně a měla by jí být umožněna účast na trestním řízení. Z průzkumu vyplývá, že značný počet osob v EU každoročně čelí fyzickému násilí. Průzkum agentury FRA týkající se násilí na ženách toto zjištění podporuje, stejně jako jiné průzkumy agentury FRA, které se zaměřily na zkušenosti s násilím mezi skupinami, jako jsou přistěhovalci a etnické menšiny a LGBTI.

Jak uznává první strategie EU v oblasti práv obětí (2020–2025), pro nejzranitelnější oběti, jako jsou oběti genderově podmíněného násilí, dětské oběti, oběti se zdravotním postižením nebo oběti trestných činů z nenávisti, je zvláště obtížné projít trestním řízením a vypořádat se s následky trestného činu. V tomto ohledu směrnice o právech obětí vyžaduje, aby byly zavedeny vhodné struktury zajišťující služby obecné a odborné podpory,

jakož i ochranu v souladu se zvláštními potřebami obětí. Aby bylo možné identifikovat oběti se zvláštními potřebami ochrany, směrnice požaduje, aby členské státy věnovaly zvláštní pozornost případům, které zahrnují násilí v úzkém vztahu a genderově podmíněné násilí, sexuální násilí, trestné činy z nenávisti a další trestné činy související s osobními charakteristikami obětí a oběti se zdravotním postižením.

V souladu s články 8 a 9 směrnice o právech obětí musí mít oběti se zvláštními potřebami přístup k organizacím poskytujícím odbornou podporu s dostatečným počtem zaměstnanců a finančních prostředků. Článek 18 rovněž vyžaduje zvláštní opatření na ochranu těchto obětí před rizikem sekundární viktimizace (v důsledku zacházení s oběťmi ze strany policie a systému trestního soudnictví) a opakované viktimizace (v případě, že jsou oběti znovu viktimizovány), zastrasování a odvety (ze strany pachatele/pachatelů).

Další konkrétní předpisy sekundárního práva EU, jako je rámcové rozhodnutí o rasismu a xenofobii, rovněž zdůrazňují práva konkrétních skupin zranitelných obětí. Pokud jde o dětské oběti, směrnice o právech obětí ukládá členským státům povinnost zajistit, aby byl v první řadě zohledněn nejvlastnější zájem dítěte a aby byl posuzován individuálně. Musí převážet citlivý přístup k dítěti při řádném zohlednění věku, vyspělosti, názorů, potřeb a obav dítěte (čl. 1 odst. 2).

Ustanovení čl. 16 odst. 4 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením konkrétně vyzývá státy, které jsou stranami úmluvy, aby „[přijaly] veškerá odpovídající opatření, zahrnující i poskytování podpůrných služeb, aby podpořily tělesné, kognitivní a duševní zotavení, rehabilitaci a opětovné sociální začlenění osob se zdravotním postižením, které se staly oběťmi jakékoli formy vykořisťování, násilí nebo zneužívání“.

Pokud jde o politické nástroje, akční plán EU pro boj proti rasismu na období 2020–2025 stanoví konkrétní opatření pro boj proti rasistickým trestným činům z nenávisti a nenávistným verbálním projevům, zatímco strategický rámec EU pro romskou menšinu na období 2020–2030 zdůrazňuje zkušenosti romské populace s trestnými činy z nenávisti a nenávistnými verbálními projevy. V rámci strategie EU pro rovnost LGBTIQ na období 2020–2025 je jednou ze čtyř hlavních oblastí, jimiž je třeba se zabývat, zajištění bezpečnosti leseb, gayů, bisexuálních, transsexuálních, nebinárních, intersexuálních a queer osob.

KONTEXT NÁSILÍ – ZAMĚŘENÍ NA ZKUŠENOSTI ŽEN A MUŽŮ

Ženy jsou vystaveny fyzickému násilí neúměrně doma, zatímco muži se často setkávají s násilím ve veřejném prostředí.

STANOVISKO AGENTURY FRA 2

Členské státy EU by kromě opatření potřebných k podpoře a posílení práv těchto obětí při ohlašování trestných činů (viz [stanovisko 5](#)) měly zvážit zavedení zvláštních opatření, která zajistí cílenou podporu obětem násilí v domácím prostředí. To je nezbytné k zajištění toho, aby práva zaručená směrnicí o právech obětí byla v praxi účinná pro ty (neúměrně ženy), kdo se potýkají s násilím v domácím prostředí, a to ze strany rodinných příslušníků nebo příbuzných, a proto obtížně získávají podporu k prolomení koloběhu násilí a přístup ke spravedlnosti. To může zahrnovat odbornou přípravu a zvláštní pokyny pro odborníky, kteří jsou v kontaktu s oběťmi (např. zdravotnické pracovníky nebo učitele), jak odhalovat trestnou činnost, k níž dochází v domácím prostředí, a jak se s ní náležitě vypořádat. V této souvislosti se Evropská komise rovněž vyzývá, aby využila odborných znalostí a potenciálu nově zřízené platformy pro práva obětí.

EU a všechny její členské státy, které tak ještě neučinily, jsou vybízeny k ratifikaci Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulské úmluvy). Zároveň se orgány EU a členské státy vyzývají, aby při zkoumání nedostatků ve stávajících právních předpisech vycházely z údajů průzkumu o základních právech a předchozího průzkumu agentury FRA týkajícího se násilí na ženách, současně se způsoby účinnějšího řešení genderově podmíněného násilí provedením stávajících právních předpisů a politik – v souladu s akčním plánem Komise stanoveným ve strategii EU pro práva obětí a ve strategii pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025.

★ K případům fyzického násilí na mužích (s vyloučením sexuálního násilí) docházelo nejčastěji ve veřejném prostředí (39 %), jako jsou ulice, parky nebo jiná veřejná místa. K případům fyzického násilí na ženách (opět s vyloučením sexuálního násilí) docházelo nejčastěji doma (37 %).

★ U mužů se tyto případy nejčastěji týkaly pachatele, kterého neznali (42 %). Naproti tomu fyzické násilí na ženách se nejčastěji týkalo rodinného příslušníka nebo příbuzného jako pachatele.

Výsledky tohoto průzkumu je třeba číst společně s dřívějšími zjištěními průzkumu agentury FRA týkajícího se násilí na ženách, který podrobněji zjišťoval zkušenosti žen s násilím, včetně násilí ze strany partnerů a sexuálního násilí, které neúměrně postihují ženy.

★ Ve většině případů fyzického násilí byl pachatelem muž nebo skupina mužů. Tak tomu bylo v 72 % případů fyzického násilí na mužích a 60 % případů násilí na ženách.

Na otázku, zda některé fyzické násilí zahrnovalo případy sexuální povahy, odpovědělo kladně více žen (13 %) než mužů (10 %). Zde je důležité poznamenat, že podle údajů se oběti fyzického násilí častěji potýkají s různými psychickými následky a zraněními, pokud tyto případy zahrnují jednání sexuální povahy. Celkem 51 % mužů, ve srovnání s 30 % žen, uvádí, že poslední případ fyzického násilí (jiného než sexuálního) jim nezpůsobil žádné psychické následky. Naproti tomu 34 % žen, ve srovnání s 9 % mužů, uvádí, že v důsledku fyzického násilí, které mělo rovněž prvky sexuální povahy, se potýkaly se čtyřmi nebo více typy psychických následků.

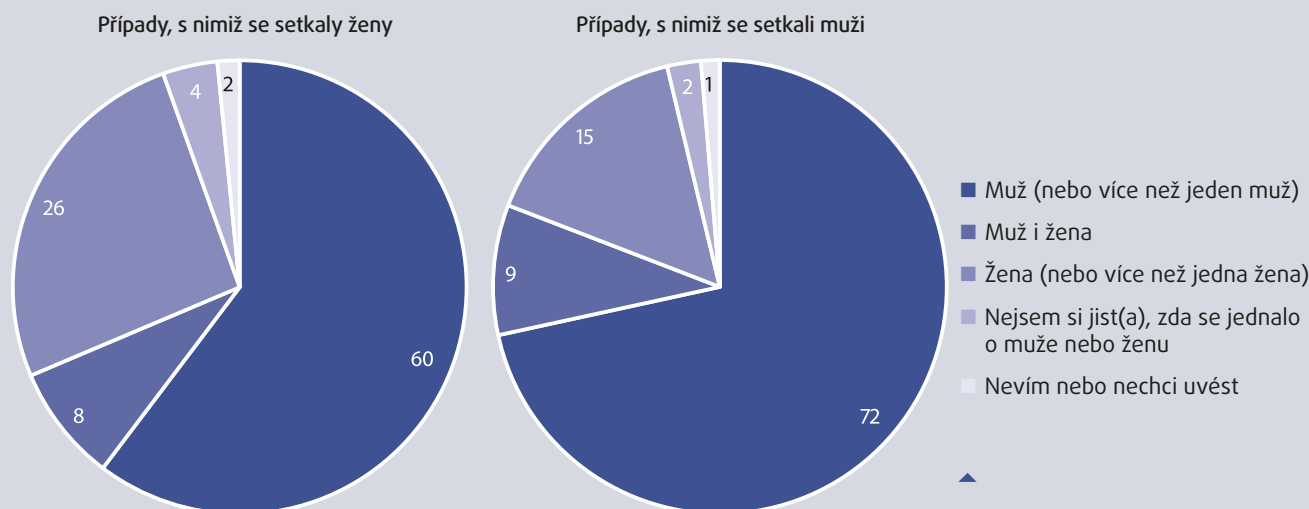
Výsledky průzkumu poukazují na zásadní rozdíly mezi zkušenostmi žen a mužů s násilím. Tyto rozdíly mají významné důsledky pro dopad na oběti a pro přístup obětí ke spravedlnosti. Dochází-li k násilí ve veřejném prostředí, je běžnější, že se kolem pohybují jiné osoby, které mohou zasáhnout nebo mohou vystupovat jako svědci, zatímco v případech, kdy k násilí dochází doma, tomu tak často není. To znamená, že ženy a muži se v průměru ocitají v různých pozicích jako oběti násilí, pokud jde o hledání pomoci, hlášení incidentů policii nebo vyšetřování incidentů u soudu.

Právě v této souvislosti věnuje strategie EU v oblasti práv obětí na období 2020–2025 zvláštní pozornost opatřením potřebným k řešení specifických potřeb obětí genderově podmíněného násilí. Nastiňuje opatření zaměřená na posílení práv této skupiny obětí, mimo jiné posílením fyzické ochrany; vytvoření sítě EU pro předcházení genderově podmíněnému násilí a domácímu násilí a poskytování finančních prostředků EU. Platforma pro práva obětí sdružuje všechny orgány na úrovni EU, které jsou pro práva obětí relevantní. Jejím prostřednictvím se Komise rovněž snaží usnadnit neustálou výměnu osvědčených postupů a vzájemné obohacování mezi strategií EU v oblasti práv obětí a například evropskou strategií pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025.

Vzhledem k neúměrné úloze mužů jako pachatelů násilí a v souladu s článkem 84 Smlouvy o fungování Evropské unie o předcházení trestné činnosti by EU měla prosazovat a podporovat činnost členských států v oblasti předcházení trestné činnosti. Cílem této akce by bylo zavést opatření pro vzdělávání chlapců a mladých mužů způsobem, který jim umožní řešit konflikty bez násilí nebo zneužívání a zacházet s dívkami a ženami – stejně jako s ostatními chlapci a muži – s respektem, přičemž by se mělo vycházet z příslušných hodnot lidských práv, včetně lidské důstojnosti, rovnosti a zákazu diskriminace.

Členské státy se vyzývají, aby vypracovaly trestní sankce, které by měly potenciál znovu zapojit pachatele mužského pohlaví do společnosti a podporovat je v tom, aby se stali odpovědnými a slušnými osobami. To by mohlo zahrnovat školení zaměřené proti násilí, které by věnovalo patřičnou pozornost genderovým rolím a stereotypům, pokud jde o mužskou agresi. Členské státy, které tak dosud neučinily, se vyzývají, aby zvážily zavedení školení zaměřeného proti násilí a zohledňujícího rovnost žen a mužů jako trestní sankci s cílem snížit míru opakované viktimizace v souladu s článkem 18 směrnice o právech obětí.

OBRÁZEK 3: POHLAVÍ PACHATELŮ NÁSILÍ, PŘÍPADY, S NIMIŽ SE SETKALI ŽENY A MUŽI (EU-27, V %)

Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Poznámky:

Z respondentů v EU-27, kteří v průzkumu popsali poslední případ násilí (n = 3 230; ženy, n = 1 573, muži, n = 1 657); vážené výsledky.

V souladu s články 8 a 9 směrnice o právech obětí musí ženy, které doma čelí násilí ze strany rodinných příslušníků nebo příbuzných, a které proto obtížně získávají podporu k prolomení koloběhu násilí a přístup ke spravedlnosti, mít přístup k organizacím poskytujícím odbornou podporu s dostatečným počtem zaměstnanců a finančních prostředků. Článek 18 rovněž vyžaduje zvláštní opatření na ochranu těchto obětí před rizikem sekundární viktimizace, opakované viktimizace, zastrašování a odvety.

Vzhledem k tomu, že výsledky průzkumu zdůrazňují genderovou povahu násilí, s nímž se ženy a muži setkávají odlišně, lze zjištění číst společně s konkrétními dokumenty v oblasti lidských práv, které zdůrazňují potřebu vzdělávání zohledňujícího rovnost žen a mužů.

Například článek 10 Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW) ukládá státům, které jsou stranami úmluvy, povinnost zajistit v oblasti vzdělávání odstranění jakéhokoli stereotypního pojetí úloh mužů a žen a článek 14 Istanbulské úmluvy zdůrazňuje význam vzdělávání, které podporuje rovnost žen a mužů, nestereotypní genderové role, vzájemný respekt a nenásilné řešení konfliktů v mezilidských vztazích.

Istanbulská úmluva Rady Evropy je k dnešnímu dni nejkomplexnějším mezinárodním nástrojem, pokud jde o násilí na ženách. Stanoví opatření, která mají zásadní význam pro boj proti partnerskému násilí, jako jsou cílená trestněprávní ochrana proti partnerskému násilí, účinný systém ochranných příkazů a organizace poskytující odbornou podporu dostupné všem ženám viktimizovaným jejich násilnými partnery nebo bývalými partnery. V době vypracování této zprávy ratifikovalo Istanbulskou úmluvu 21 členských států EU a šest členských států úmluvu podepsalo, ale dosud ji neratifikovalo.¹ EU úmluvu podepsala, ale ještě ji musí ratifikovat.

V souladu se strategií EU v oblasti práv obětí by členské státy měly zavést vnitrostátní strategie v oblasti práv obětí, které zajistí koordinovaný a horizontální přístup k právům obětí, mimo jiné začleněním práv obětí do politik, jako je vzdělávání.

¹ Do ledna 2021 ratifikovaly Istanbulskou úmluvu tyto členské státy EU: Belgie, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko. Kromě toho ze zemí zahrnutých v průzkumu o základních právech úmluvu ratifikovala i Severní Makedonie. Úmluvu podepsaly tyto členské státy EU, které ji však ještě musí ratifikovat: Bulharsko, Česko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko a Slovensko. Spojené království úmluvu rovněž podepsalo, ale dosud ji neratifikovalo.

ZKUŠENOSTI S OBTĚŽOVÁNÍM

Téměř 110 milionů osob v EU se v roce předcházejícím průzkumu setkalo s různými formami obtěžování.

- ★ Během pěti let před průzkumem se v EU-27 dvě z pěti osob (41 %) setkaly s obtěžováním – od urážlivých a výhrůžných osobních komentářů až po urážlivá a výhrůžná gesta a zprávy zaslané on-line, a to i prostřednictvím sociálních médií. Během dvanácti měsíců před průzkumem se s obtěžováním setkalo 29 % osob. To odpovídá téměř 110 milionům osob v EU-27, které se za rok setkaly s obtěžováním (odhad vycházející z výsledků průzkumu ve vztahu k počtu obyvatel EU).
- ★ Počet případů obtěžování se pohybuje v rozmezí od 46 % do 9 % podle země (během dvanácti měsíců před průzkumem).
- ★ Nejběžnější formou obtěžování, s níž se osoby v EU setkávají, jsou urážlivé nebo výhrůžné komentáře učiněné osobně, s nimiž se během pěti let před průzkumem setkalo 32 % osob.
- ★ Celkem 14 % osob v EU se během pěti let před průzkumem setkalo s kybernetickým obtěžováním. To by mohlo zahrnovat příchozí urážlivé nebo výhrůžné e-maily či textové zprávy nebo nacházení urážlivých nebo vyhrožujících komentářů šířených o dané osobě on-line.
- ★ Tři z pěti osob (61 %) ve věkové skupině 16–29 let se setkaly s obtěžováním během pěti let před průzkumem. Celkově ve stejné věkové skupině a ve stejném časovém rámci se 27 % setkalo s kybernetickým obtěžováním. Jedná se o nejvyšší míru ve všech věkových skupinách, přičemž počet případů obtěžování klesá s věkem.
- ★ Zatímco výskyt obtěžování je u žen a mužů podobný, 18 % žen ve srovnání s 6 % mužů označilo poslední případ obtěžování za obtěžování sexuální povahy.
- ★ Zatímco průměrná míra obtěžování činí 41 % (během pětiletého období), vyšší míra obtěžování je zjištěna, pokud se údaje rozdělí podle jednotlivých sociodemografických skupin (za stejné období): 57 % v případě osob, které samy sebe označují za lesbicky, homosexuálně, bisexuálně nebo „jinak“ orientované; 54 % v případě osob bez občanství země, v níž žijí; 51 % v případě osob narozených v jiném členském státě EU; 49 % v případě osob narozených mimo EU a 50 % v případě osob se zdravotním postižením (osoby, které se při běžné činnosti potýkají s obtížemi, a to z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení).

STANOVISKO AGENTURY FRA 3

Vzhledem k široké povaze obtěžování by EU měla zvážit přezkum stávajících legislativních a politických reakcí na obtěžování, včetně sexuálního obtěžování, a všech možných prostředí, v nichž k obtěžování dochází (a to i na internetu), včetně obtěžování mimo pracoviště a vzdělávací prostředí.

Vzhledem k neúměrnému dopadu obtěžování, zejména kybernetického obtěžování, na mladé lidi by členské státy EU měly zajistit, aby oběti měly přístup k jednoduchým a účinným metodám ohlašování incidentů a jejich vyšetřování. EU může v tomto ohledu podpořit členské státy tím, že pomůže zajistit, například prostřednictvím budoucího aktu o digitálních službách, stanovení harmonizovaných pravidel pro boj proti nezákonnému obsahu on-line, včetně podněcování k násilí, nenávisti a diskriminaci.

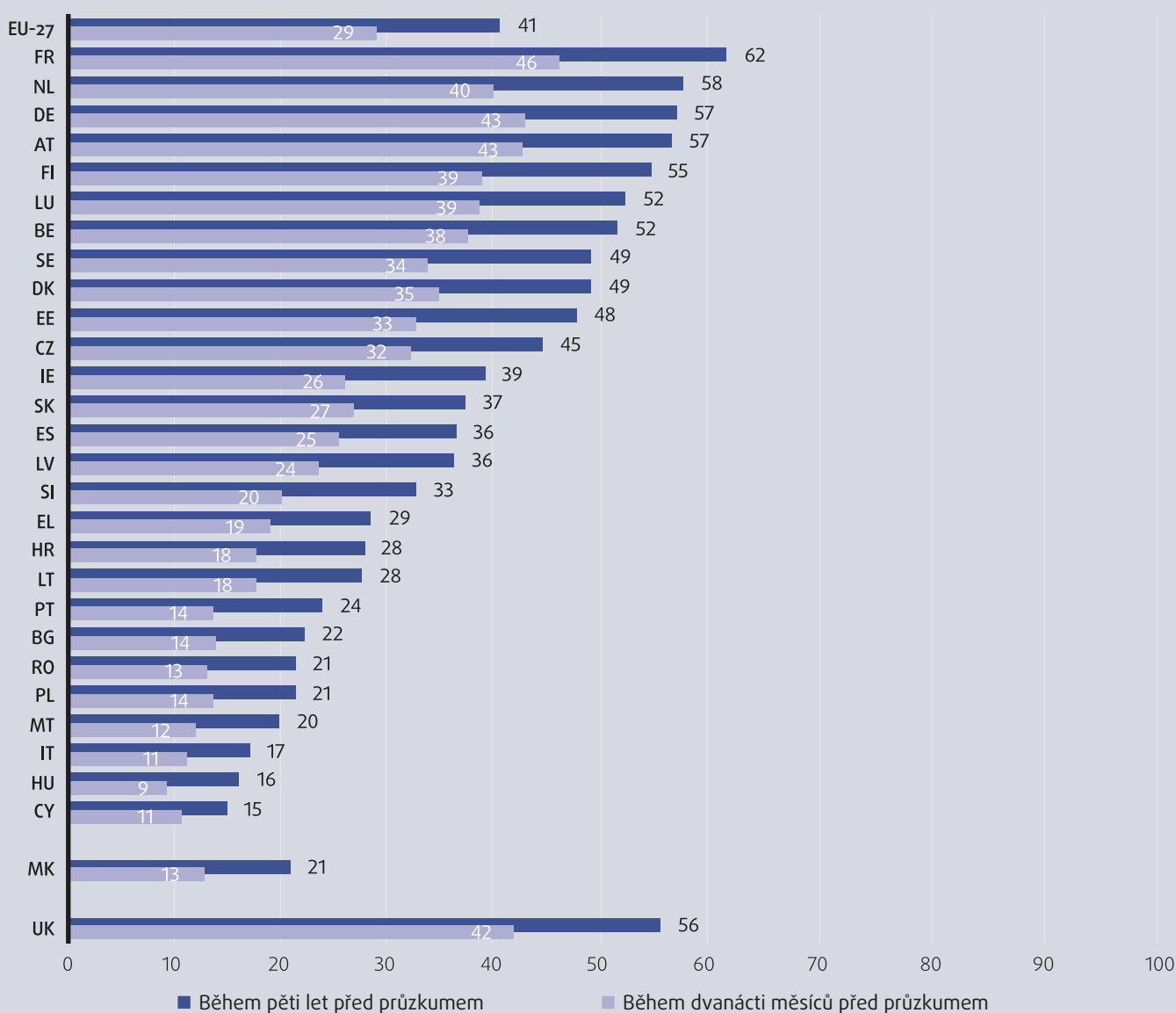
S ohledem na důkazy uvedené v této zprávě a v několika dalších zprávách agentury FRA o dopadu obtěžování motivovaného nenávistí na různé skupiny ve společnosti by členské státy EU měly zajistit plné uplatňování ochrany poskytované směrnicí EU o právech obětí, která se všemi oběťmi trestných činů z nenávisti zachází stejně, bez ohledu na vlastnost, které se pachatelé dovolávají. To by bylo v souladu se zásadou zákazu diskriminace, podle níž by trestněprávní opatření měla stejnou měrou zahrnovat všechny důvody diskriminace, na něž se vztahuje článek 21 Listiny základních práv Evropské unie. Bylo by to rovněž v souladu s plány Komise navrhnout rozšíření výčtu evropských trestných činů tak, aby zahrnoval všechny formy trestných činů z nenávisti a nenávistných verbálních výroků.

- ★ Obtěžování, které nezahrnuje jednání sexuální povahy, se často dopouští někdo, koho oběť nezná (52 % případů, s nimiž se setkaly ženy, a 59 % případů, s nimiž se setkali muži). U žen je však ve srovnání s muži pravděpodobnější, že se setkají s obtěžováním, které zahrnuje jednání sexuální povahy ze strany dříve neznámých pachatelů: neznámé osoby spáchaly 72 % případů obtěžování sexuální povahy na ženách, zatímco u mužů se jednalo o 40 % případů. Kromě toho 57 % žen uvádí, že obtěžování zahrnující jednání sexuální povahy se odehrálo na veřejnosti – na ulici, v parku nebo na jiném veřejném místě – ve srovnání s 30 % případů sexuální povahy, s nimiž se setkali muži.
- ★ V případech obtěžování, které nezahrnovaly jednání sexuální povahy, 77 % mužů a 58 % žen uvádí, že pachatelem byl muž (nebo skupina mužů).

Poznámky:

Ze všech respondentů v EU-27, Severní Makedonii a ve Spojeném království (n = 34 948); vážené výsledky.

OBRÁZEK 4: ZKUŠENOSTI S OBTĚŽOVÁNÍM BĚHEM PĚTI LET A BĚHEM DVANÁCTI MĚSÍCŮ PŘED PRŮZKUMEM, PODLE ZEMÍ (V %)

Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Průzkum ukazuje, že mnoho osob v EU je vystaveno různým formám obtěžování, ale existují značné rozdíly, pokud se obecná populace rozdělí do konkrétních skupin.

Zejména mladí lidé se setkávají s obtěžováním mnohem častěji než starší osoby, včetně případů kybernetického obtěžování. EU již v tomto ohledu přijala jedno opatření: změna směrnice o audiovizuálních mediálních službách z roku 2018 stanoví lepší ochranu mravního vývoje nezletilých osob. Evropská komise navíc oznámila svůj záměr navrhnout balíček týkající se aktu o digitálních službách s cílem modernizovat právní rámec stanovený ve směrnici o elektronickém obchodu (směrnice 2000/31/ES). Balíček týkající se aktu o digitálních službách by mimo jiné zahrnoval pravidla pro nakládání s nezákonným obsahem online (například nezákonné podněcování k násilí, nenávisti nebo diskriminaci z jakýchkoli chráněných důvodů, jako je rasa, etnická příslušnost, pohlaví nebo sexuální orientace). Ve svém usnesení o strategii EU pro mládež na období 2019–2027 Rada EU konstatuje, že je třeba zajistit, aby mladí lidé dokázali rozpoznat nenávistné verbální projevy a diskriminaci na internetu i mimo něj a upozorňovat na ně.²

Osoby s vážným zdravotním problémem nebo zdravotním postižením, osoby narozené mimo danou zemi nebo osoby pocházející z etnických menšin a LGBTI se pak stávají terčem obtěžování ve vyšší míře, než je průměr. Pravděpodobně to může být částečně způsobeno tím, že tyto skupiny jsou vystaveny obtěžování motivovanému nenávistí. V tomto ohledu rámcové rozhodnutí o rasismu a xenofobii z roku 2008 částečně uznává potřebu chránit skupiny osob nebo příslušníky těchto skupin – vymezené podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu – před podněcováním k násilí a nenávisti. Jiné skupiny, které jsou podle údajů z průzkumu vystaveny vysoké míře obtěžování, jako jsou osoby se závažným zdravotním problémem nebo zdravotním postižením a LGBTI, však nemají stejnou úroveň ochrany prostřednictvím

právních předpisů EU proti možným nenávistně motivovaným trestným činům. Odkaz na oběti „trestného činu spáchaného z nenávisti nebo motivovaného snahou o diskriminaci“ (čl. 22 odst. 3) ve směrnici o právech obětí do určité míry tuto skutečnost řeší, neboť staví všechny oběti trestných činů z nenávisti na stejnou úroveň bez ohledu na vlastnost, které se pachatelé dovolávají.

V ročním pracovním programu Komise na rok 2021 byl oznámen další legislativní vývoj v této oblasti na úrovni EU. Odkazuje na novou iniciativu týkající se rozšíření výčtu trestných činů EU tak, aby zahrnoval všechny formy trestných činů z nenávisti a nenávistných verbálních projevů, ať už z důvodu rasy, náboženského vyznání, pohlaví, sexuální orientace nebo z jiných důvodů.

Obtěžování je genderově podmíněné. Údaje ukazují, že ženy jsou neúměrně vystaveny obtěžování sexuální povahy ze strany cizích osob, tyto případy páchají převážně muži a často k nim dochází ve veřejném prostředí. Stávající oblast působnosti právních předpisů EU v oblasti rovnosti žen a mužů omezuje uznávání obtěžování – a jeho genderové povahy – na oblasti trhu práce a poskytování zboží a služeb.³ Směrnice o právech obětí ve svém 17. bodě odůvodnění uznává sexuální obtěžování jako typ násilí na základě pohlaví, tj. formu diskriminace a porušování základních svobod oběti, a poskytuje obětem sexuálního obtěžování odpovídající ochranu.

² Rada Evropské unie (2018), **usnesení Rady Evropské unie a zástupců vlád členských států, zasedajících v Radě, o rámci evropské spolupráce v oblasti mládeže: strategie Evropské unie pro mládež na období let 2019–2027 (2018/C 456/01)**, Úř. věst. C 456.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (přepřacované znění); směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/41/EU ze dne 7. července 2010 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice Rady 86/613/EHS.

ZKUŠENOSTI S VYBRANOU MAJETKOVOU TRESTNOU ČINNOSTÍ A PODVODY

Každá šestá osoba (16 %) v EU se v roce předcházejícím průzkumu setkala se spotřebitelskými podvody.

STANOVISKO AGENTURY FRA 4

EU a členské státy by měly zajistit, aby se neustále věnovala pozornost majetkové trestné činnosti, včetně přeshraniční trestné činnosti, s využitím různých zavedených sítí na úrovni EU, včetně Evropské sítě pro předcházení trestné činnosti. V této souvislosti by rovněž měly zvážit pořádání osvětových kampaní a vyvinout nástroje pro předcházení majetkovým trestným činům, včetně vloupání, a podvodům s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami.

Členské státy by měly zajistit, aby v praxi účinně prováděly stávající právní předpisy EU v této oblasti, včetně předpisů pro boj proti podvodům, a rovněž spotřebitelské právo. Výsledky průzkumu by mohly sloužit jako vodítko pro jejich úsilí. Členské státy EU by například mohly zvážit zřízení nebo posílení stávajících odborných týmů, které by mohly účinně vyšetřovat případy on-line podvodů, a zajistit tak, aby oběti trestných činů páchaných on-line mohly incidenty snadno ohlásit. V souladu s novým programem pro spotřebitele na období 2020–2025 by měly rovněž zvážit opatření zaměřená na sladění ochrany spotřebitele s dnešní realitou, zejména pokud jde o snadnost přeshraničních a on-line transakcí v souvislosti se spotřebitelskými podvody (on-line).

Vnitrostátní orgány odpovědné za provádění a monitorování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením by měly vzít v úvahu zejména vyšší míru vloupání, podvodů s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami a spotřebitelských podvodů u osob, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení) s cílem řešit problémy některých nejzranitelnějších osob ve společnosti.

Vloupání

- ★ Celkem 8 % osob v EU-27 se během pěti let před průzkumem setkala s vloupáním do jejich domova nebo jiného majetku. Zatímco během dvanácti měsíců před průzkumem se s vloupáním setkala 3 % osob.
- ★ V závislosti na zemi se zkušenosti s vloupáním (během pěti let před průzkumem) pohybují v rozmezí od 14 % do 2 %.
- ★ Některé osoby ve společnosti mají vyšší míru zkušeností s vloupáním než ostatní. Patří k nim osoby, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení), a osoby, které samy sebe označují za příslušníky etnické menšiny. Neexistuje souvislost mezi rozdíly v pohlaví osob, jejich věku, vzdělání, životě ve městě / na venkově a ve schopnosti vycházet s příjmem a mírou zkušeností s vloupáním, které byly vystaveny během pěti let před průzkumem.

Podvody

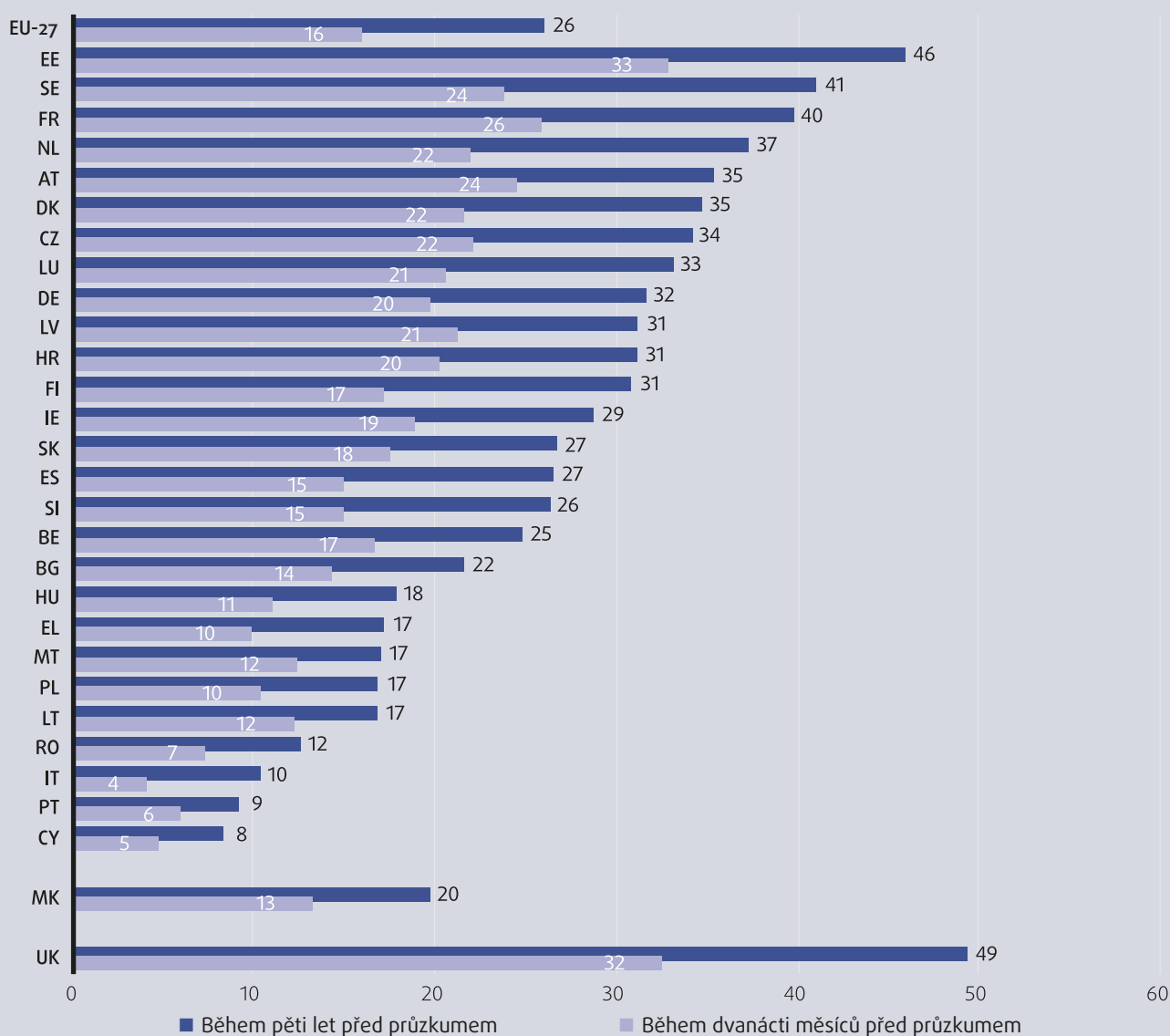
- ★ V EU-27 se během pěti let před průzkumem s podvodem v oblasti elektronického bankovníctví nebo platebních karet (tj. podvodem zahrnujícím kreditní nebo debetní kartu) setkala 8 % osob. Zatímco během dvanácti měsíců před průzkumem se s podvodem v oblasti elektronického bankovníctví nebo platebních karet setkala 3 % osob.
- ★ Zkušenosti s podvody v oblasti elektronického bankovníctví nebo platebních karet se pohybují podle země od 19 % do 1 %. To lze částečně vysvětlit sazbami elektronických transakcí v jednotlivých členských státech.
- ★ Míra podvodů s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami se významně neliší, pokud jde o většinu zkoumaných sociodemografických charakteristik. Avšak 14 % osob, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení), se během pěti let před průzkumem setkala s podvodem v oblasti elektronického bankovníctví nebo platebních karet ve srovnání s 6 % osob, které taková omezení nemají.
- ★ Každá čtvrtá osoba (26 %) v EU-27 se během pěti let před průzkumem setkala se spotřebitelským podvodem. To zahrnuje podvádění nebo uvádění v omyl, pokud jde o množství, kvalitu, cenu nebo dodání zakoupeného zboží nebo zakoupených služeb. Během dvanácti měsíců před průzkumem se setkala se spotřebitelským podvodem 16 % osob.
- ★ Zkušenosti se spotřebitelskými podvody (během pěti let před průzkumem) se pohybují v rozmezí od 46 % do 8 % podle země.

- ★ Ze zkoumaných sociodemografických skupin se mladí lidé a osoby s vysokou úrovní vzdělání potýkají s vyšší mírou spotřebitelských podvodů než starší věkové skupiny a osoby s nižším vzděláním. To může odrážet vystavení riziku – 81 % uživatelů internetu ve věku 16 až 29 let nakupuje on-line ve srovnání s 56 % uživatelů internetu ve věku 65 let a více v EU-27 – souběžně s větším povědomím o problému podvodů.
- ★ Osoby, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení), se setkávají se spotřebitelskými podvody ve vyšší míře (36 % během pěti let před průzkumem) než ti, kdo taková omezení nemají (23 %). Vyšší míra je rovněž spojena s příslušností k etnické menšině (37 %) a se sebeoznačováním za osobu lesbicky, homosexuálně, bisexuálně nebo „jinak“ (nikoli heterosexuálně orientovanou (35 %).
- ★ Pokud jde o poslední případ spotřebitelského podvodu, dvě z pěti osob (41 %), které zboží nebo služby zakoupily on-line, telefonicky nebo poštou, uvedly, že si zboží nebo služby objednaly ze zahraničí. V některých členských státech EU byla míra přeshraničních nákupů mnohem vyšší: 94 % v Lucembursku a 87 % na Maltě.

Poznámky:

Ze všech respondentů v EU-27, Severní Makedonii a ve Spojeném království (n = 34 948); vážené výsledky.

OBRÁZEK 5: ZKUŠENOSTI SE SPOTŘEBITELSKÝMI PODVODY BĚHEM PĚTI LET A BĚHEM DVANÁCTI MĚSÍCŮ PŘED PRŮZKUMEM, PODLE ZEMÍ (V %)

Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Zkušenost s vloupáním do domácnosti nebo jiného majetku může vést k tomu, že se oběti necítí bezpečně a obávají se, že by k tomu mohlo dojít znovu. Tato trestná činnost má rovněž hospodářský dopad (ztrátu majetku a škody na domácnosti), s nimiž se osoby musí vypořádat různými způsoby v závislosti na svých finančních prostředcích a pojistném krytí. Vloupání zasahuje do práva na vlastnictví (článek 17 Listiny), respektování soukromého a rodinného života (článek 7) a práva na lidskou důstojnost (článek 1). Oběti mají proto nárok, aby trestní soudnictví na jejich viktimizaci reagovalo, a tato reakce slouží jako účinná právní ochrana v souladu s článkem 47 Listiny a se směrnicí o právech obětí.

Obdobný podíl osob v EU se setkal se zneužitím svého elektronického bankovního účtu nebo platebních karet. To ukazuje, že podvody spáchané on-line mají v rámci zkušeností s viktimizací stejný význam. Výsledky průzkumu týkající se podvodů s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami jsou pro členské státy EU relevantní, neboť tyto státy provádějí opatření směrnice o potírání podvodů v oblasti bezhotovostních platebních prostředků a jejich padělání (směrnice (EU) 2019/713), kterou mají členské státy začlenit do vnitrostátního práva do 31. května 2021. Vyšší míra podvodů s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami vůči osobám, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení), vyvolává obavy ohledně vykořisťování některých z nejzranitelnějších osob ve společnosti. Tato otázka se týká článku 16 („Ochrana před vykořisťováním, násilím a zneužíváním“) Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Článek 38 Listiny a příslušné sekundární právo EU (např. směrnice o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu) stanoví obecně vysokou úroveň ochrany spotřebitele. Nicméně každá čtvrtá osoba (26 %) v EU-27 se během pěti let před průzkumem setkala se spotřebitelským podvodem – to znamená, že se cítí podvedena nebo uvedena v omyl, pokud jde o množství, kvalitu, cenu nebo dodání zboží nebo služeb, které zakoupila. Nejedná se vždy o trestnou činnost, ale konečným výsledkem je zákazník, který má pocit, že jeho očekávání ohledně zboží nebo služby, za něž zaplatil, nebyla naplněna. Pokud se jedná o trestnou činnost, směrnice o právech obětí stanoví, že oběti spotřebitelských podvodů mají právo na řádnou ochranu, podporu a přístup ke spravedlnosti stejně jako jiné oběti trestných činů.

Výsledky rovněž poukazují na vysoký objem přeshraničních transakcí při nákupu zboží nebo služeb on-line, telefonicky nebo poštou. To zdůrazňuje potřebu opatření na ochranu spotřebitele, která budou v těchto případech účinně fungovat. Stejně jako u podvodů s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami se osoby, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení), setkávají se spotřebitelskými podvody ve vyšší míře, a v souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením tedy potřebují zvláštní ochranu a podporu při přístupu ke spravedlnosti.

Mezi klíčové otázky, o nichž EU v současné době diskutuje v souvislosti s novým programem Komise pro spotřebitele na období 2020–2025, patří potřeba posílit ochranu práv spotřebitelů, mimo jiné posílením jejich práv a účinnějším prosazováním.

OHLAŠOVÁNÍ ZKUŠENOSTÍ S TRESTNOU ČINNOSTÍ POLICIÍ A JINÝM ORGÁNŮM

Většina případů fyzického násilí a obtěžování není policii ohlášena.

- ★ Pokud jde o poslední případ trestného činu, k němuž došlo během pěti let před průzkumem, 30 % osob v EU-27 ohlásilo na policii fyzické násilí a 11 % osob ohlásilo obtěžování.
- ★ Pokud jde o poslední případ během pěti let před průzkumem, míra ohlašování fyzického násilí policii se pohybuje v rozmezí od 40 % do 9 % podle země. To může částečně odrážet relativní míru důvěry ve schopnost nebo ochotu policie stíhat trestnou činnost. Míra hlášení obtěžování kterémukoli orgánu (včetně policie) se pohybuje od 31 % do 5 % podle země, pokud jde o poslední případ během pěti let před průzkumem.
- ★ Kromě hlášení případů fyzického násilí policii bylo 17 % obětí v důsledku incidentu v kontaktu se zdravotnickými službami a 6 % kontaktovalo subjekt poskytující pomoc obětem trestných činů.
- ★ Míra hlášení se liší podle sociodemografických charakteristik jednotlivých osob. Osoby, které s příjmem své domácnosti vycházejí snadno nebo velmi snadno, studenti a osoby žijící ve venkovských oblastech s větší pravděpodobností případ násilí, s nímž se setkají, neohlásí. Naproti tomu osoby, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení), osoby patřící k etnické menšině a osoby, které se samy označují za osoby lesbicky, homosexuálně, bisexuálně nebo „jinak“ orientované, incidenty hlásí policii ochotněji než osoby, které se za příslušníky těchto skupin nepovažují. To může odrážet míru trestných činů z nenávisti, s nimiž se tyto konkrétní skupiny setkaly.
- ★ Prvky fyzického násilí, které mohou naznačovat závažnější incidenty, jsou spojeny s vyšší mírou ohlašování. Zejména v případě násilných incidentů sexuální povahy bylo policii ohlášeno 60 % případů ve srovnání s 27 % případů, které nebyly sexuálně motivované. Ohlašování je nižší než průměr, pokud byl pachatel rodinným příslušníkem nebo příbuzným (policii bylo ohlášeno pouze 22 % incidentů). To má významné důsledky pro nedostatečné ohlašování domácího a/nebo partnerského násilí.

STANOVISKO AGENTURY FRA 5

Členské státy EU by měly zvážit zavedení zvláštních opatření, která by občany povzbudila k ohlašování trestných činů, zejména případů násilí a obtěžování, a posílila jejich práva, neboť míra ohlašování těchto trestných činů je nižší než u některých jiných trestných činů. Jedná se o důležitou podmínku pro zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti, neboť tak mohou být oběti trestných činů informovány o svých právech a podpoře, která je jim k dispozici. Opatření, jejichž cílem je povzbudit dotčené osoby k tomu, aby trestnou činnost ohlásily, by měla zohledňovat výsledky průzkumu týkající se důvodů pro neohlašování a nižší míry spokojenosti osob, které nejsou občany, pokud případy obtěžování ohlásí.

Při zavádění takových opatření by členské státy EU měly uznat, že vztah mezi pachatelem a obětí ovlivňuje pravděpodobnost ohlašování trestných činů policii, jako v případě domácího nebo partnerského násilí. Jak je uvedeno ve [stanovisku 2](#), mělo by být vyvinuto veškeré úsilí na podporu a usnadnění ohlašování těchto trestných činů a na to, aby bylo obětem umožněno prolomit koloběh opakované viktimizace. V této souvislosti by členské státy měly rovněž zvážit možnosti poskytování pomoci a poradenství ohledně práv těm obětem trestných činů, které v návaznosti na incident kontaktují jiné než policejní složky, jako jsou poskytovatelé zdravotnických služeb.

Při zaznamenávání případů trestné činnosti a podávání zpráv o situaci v zemi by členské státy EU mohly k zachycení většího počtu případů využívat mechanismy ohlašování třetími stranami. Některé z těchto případů by se jinak policie nedozvěděla, například incidenty, které oběti z jakéhokoli důvodu nepovažují za dostatečně „závažné“ na to, aby kontaktovaly policii.

- ★ Tři z pěti osob (62 %), které ohlásily obtěžování policii, byly spokojeny se způsobem, jakým policie tento incident řešila, stejně jako 63 % osob, které policii ohlásily poslední případ fyzického násilí. Avšak pouze 42 % obětí obtěžování, které nebyly občany země, v níž žijí, bylo spokojeno s tím, jak policie incident řešila poté, co jej ohlásily, v porovnání s 63 % občanů země.
- ★ Pokud dotčené osoby policii případy násilí a obtěžování neohlásily, jako důvod nejčastěji uváděly, že incident nepovažovaly za natolik závažný, aby vyvinuly úsilí a ohlásily jej. Mezi důvody neohlášení fyzického násilí policii, pokud byla oběť zraněna, se každá čtvrtá osoba (23 %) domnívala, že policie by nic nepodnikla, a 14 % uvedlo, že policii nedůvěřuje.
- ★ Majetková trestná činnost je hlášena (policejním nebo jiným orgánům) častěji než násilí nebo obtěžování. V EU-27 bylo policii ohlášeno 73 % případů vloupání, zatímco pokud jde o podvody s elektronickým bankovníctvím nebo platebními kartami, bylo ohlášeno 95 % případů (policejním nebo jiným orgánům). Celkem bylo ohlášeno 50 % případů spotřebitelských podvodů v EU-27, ale ve většině případů jiným orgánům než policii.

OBRÁZEK 6: DŮVODY NEOHLAŠOVÁNÍ NÁSILÍ POLICII (EU-27, V %) ^{a, b}

Poznámky:

- ^a Z respondentů v EU-27 neohlásili policii poslední případ násilí, k němuž došlo během pěti let před průzkumem (n = 2 317); vážené výsledky.
- ^b V průzkumu mohli respondenti uvést jeden nebo více důvodů, proč incident neohlásili, podle toho, co je v jejich případě relevantní. Respondenti rovněž mohli odpovědět „nevím“ nebo „nechci uvést“.

Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Většina případů násilí a obtěžování není orgánům ohlášena, zatímco většina majetkových trestných činů, na které se průzkum dotazoval, je ohlášena policii a některé případy neohlášené policii jsou ohlášeny jiným orgánům. Vysoká míra ohlašování majetkové trestné činnosti je typicky dána tím, že ohlášení je nezbytným předpokladem pro získání odškodnění za incident, například z pojistné smlouvy. Z těchto výsledků vyplývá, že dotčené osoby jsou ochotné ohlásit trestný čin policii, pokud to považují za účelné, tj. má to konkrétní, přínosný výsledek.

Případy fyzického násilí byly hlášeny častěji, pokud tato událost vedla ke zranění, měla psychické následky nebo byla sexuální povahy.

Srovnání typů trestné činnosti, jako je násilná trestná činnost a majetková trestná činnost, by mělo být prováděno s maximální opatrností. Nicméně výsledky ukazují, že u některých typů trestné činnosti je mnoho případů ohlášeno jiným orgánům než policii. To by mohlo podpořit přijetí alternativních možností hlášení u řady případů. Průzkum agentury FRA týkající se násilí na ženách podporuje zjištění, která jsou zde uvedena, neboť z něj vyplývá, že mnoho žen, které se staly obětí fyzického a sexuálního násilí, kontaktuje spíše lékaře a zdravotnické služby než policii. Výsledky průzkumů agentury FRA o zkušenostech přistěhovalců a potomků přistěhovalců, Romů, Židů a LGBTI osob rovněž ukazují, že mnoho obětí obtěžování a násilí motivovaného nenávistí v důsledku incidentu kontaktuje různé poskytovatele služeb, ale policii incident neohlásí.

Oběti mají nárok na účinnou právní ochranu prostřednictvím systému trestního soudnictví. K uplatnění tohoto nároku musí mít přístup k systému trestního soudnictví (článek 47 Listiny) a tento přístup by měl být nejen teoretický, ale i účinný v praxi. To vyžaduje praktické usnadnění ohlašování incidentů policii ze strany obětí, a to posílením práv a podporou obětí v souladu s celkovým cílem článku 1 směrnice o právech obětí a s jejím 63. bodem odůvodnění, který požaduje spolehlivé služby podpory. Tyto služby by měly být obětem k dispozici nezávisle na tom, zda oběť podá příslušnému orgánu formální trestní oznámení (čl. 8 odst. 5). Kromě toho směrnice uvádí, že příslušné orgány by měly s oběťmi zacházet s respektem, citlivě, profesionálně a bez diskriminace; odborníci, u nichž je pravděpodobně přijímání oznámení trestných činů ze strany obětí, by měli být vyškoleni, což může ohlašování usnadnit; a jsou rovněž podporovány mechanismy ohlašování třetími stranami, jakož i využívání komunikačních technologií pro podávání trestních oznámení.

Navzdory opatřením obsaženým ve směrnici o právech obětí představuje nedostatečné ohlašování trestných činů obecně závažný problém, zejména pokud jde o případy sexuálního a genderově podmíněného násilí, jak uvádí strategie EU pro práva obětí (2020–2025). Strategie rovněž odkazuje na nedostatečné ohlašování ze strany obětí trestných činů patřících k znevýhodněným nebo zranitelným komunitám nebo menšinám, které mohou mít nízkou důvěru ve veřejné orgány, což jim brání v ohlašování trestných činů. V této souvislosti strategie pro práva obětí vyzývá členské státy, aby „zajistily úplné a správné provádění směrnice o právech obětí a dalších pravidel EU týkajících se obětí určitých trestných činů, zejména pokud jde o ustanovení o přístupu obětí k informacím, podpoře a ochraně“.

BÝT SVĚDKEM TRESTNÉHO ČINU A JEDNAT

Více než každá druhá osoba v EU by byla ochotna zasáhnout, pokud by byla svědkem trestného činu. Přesto každá pátá osoba by zasáhnout ochotna nebyla.

STANOVISKO AGENTURY FRA 6

Členské státy EU by mohly zvážit posílení úsilí o zvýšení informovanosti s cílem zdůraznit individuální odpovědnost, pokud jste svědkem trestného činu, což by mohlo zvýšit míru ohlašování příslušným orgánům.

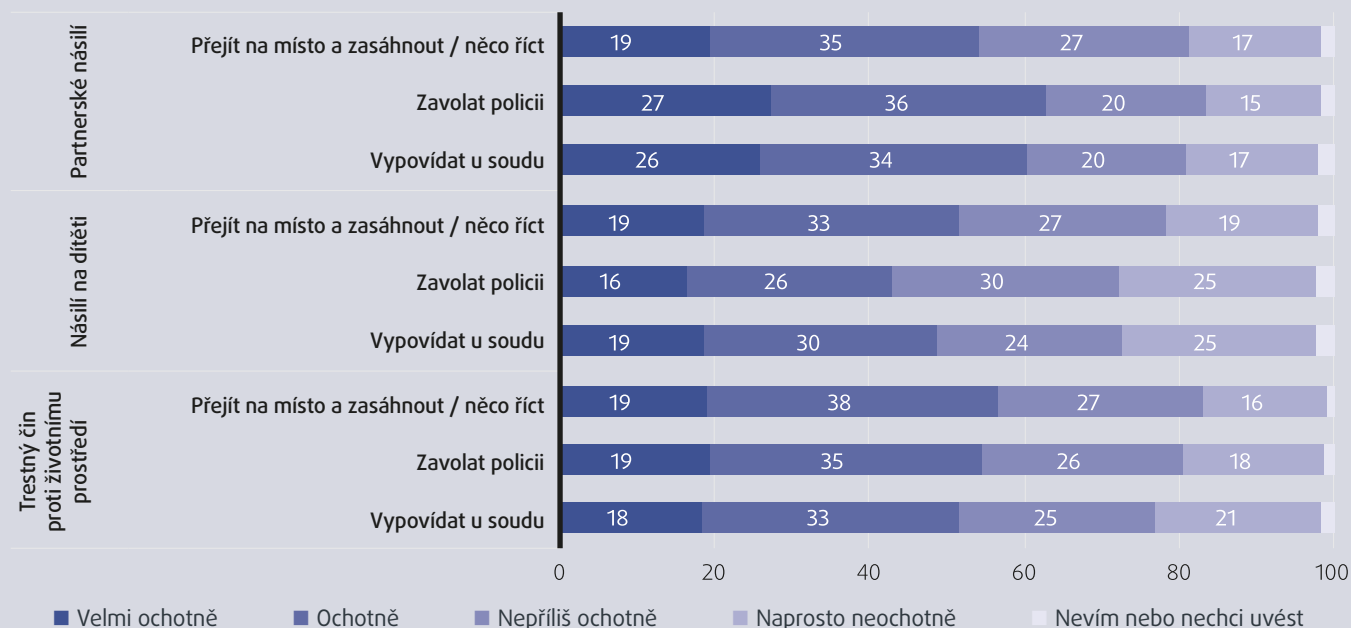
Členské státy se vyzývají, aby zahájily kampaně, které posílí připravenost svědků zasáhnout na obranu důstojnosti a práv druhých, jsou-li v nebezpečí, při souběžném zajištění bezpečnosti svědků.

V zájmu dalšího usnadnění přístupu obětí ke spravedlnosti by členské státy mohly zvážit zavedení účinných mechanismů ohlašování třetími stranami, které by motivovaly svědky trestné činnosti, kteří nejsou ochotni spolupracovat se systémem trestního soudnictví (například tím, že zavolají na policii), k tomu, aby kontaktovali třetí stranu, jako jsou organizace občanské společnosti. Členské státy by rovněž mohly zvážit posílení přístupu k alternativním způsobům ohlašování trestných činů osobně, např. e-mail, videonahrávky nebo on-line elektronické formuláře.

- ★ Při pohledu na to, jak někdo uhodí svého partnera na ulici, by 54 % osob v EU-27 bylo „ochotno“ nebo „velmi ochotno“ zasáhnout. Výsledky jsou podobné, pokud jsou respondenti dotazováni na to, jak by reagovali na rodiče, který svému dítěti dá na ulici facku, přičemž 52 % osob by bylo „ochotno“ nebo „velmi ochotno“ zasáhnout.
- ★ V případě, že je někdo svědkem nenásilné trestné činnosti proti životnímu prostředí – někdo vyhodí použitou chladničku do přírody – 57 % by bylo „ochotno“ nebo „velmi ochotno“ zasáhnout.
- ★ Celkově lze říci, že osoby s největší pravděpodobností zavolají policii, pokud jsou svědkem toho, jak někdo uhodí svého partnera, a na druhém místě, jak někdo vyhodí starou chladničku do přírody. Obecně platí, že osoby v zemích EU-27 by byly méně ochotny zapojit policii, pokud by viděly, jak rodič dá svému dítěti facku.
- ★ Procento osob, které „nejsou vůbec ochotny“ vypovídat u soudu, i když o to budou požádány, se pohybuje od 17 % v případě, že jsou svědkem toho, jak nějaká osoba uhodí svého partnera, do 25 % v případě, že rodič dá svému dítěti facku. Tyto výsledky se však v jednotlivých členských státech EU značně liší, zejména pokud jde o rodiče, kteří dají svému dítěti facku.
- ★ Ochota lidí spolupracovat se systémem trestního soudnictví – například tím, že zavolají policii, a pokud jsou o to požádáni, budou vypovídat před soudem – je nižší u starších osob, osob s nižším vzděláním a osob, které s obtížemi vystačí s příjmem své domácnosti.
- ★ Lidé jsou méně ochotni zasáhnout, pokud žena uhodí muže (44 % v EU-27 je „ochotno“ nebo „velmi ochotno“), než v případě, že muž uhodí ženu (64 % „ochotných“ nebo „velmi ochotných“).

Sociální soudržnost zahrnuje smysl jednotlivců pro spolupráci a solidaritu, včetně jejich připravenosti zasáhnout, pokud jsou porušována práva jiných osob. Jakýkoli normativní řád je založen na ochotě členů určité komunity bránit její základní normy. Z výsledků průzkumu vyplývá, že více než polovina osob v EU by byla ochotna aktivně zasáhnout, pokud by zpozorovaly fyzické napadení jiných osob na veřejnosti, zatímco více osob by bylo ochotno zasáhnout, pokud by byly svědkem „neosobního“ trestného činu proti životnímu prostředí.

OBRÁZEK 7: OCHOTA JEDNAT, POKUD JE NĚKDO SVĚDKEM VYBRANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ, PODLE HYPOTETICKÉ SITUACE A TYPU JEDNÁNÍ (EU-27, V %)

Poznámky:

Ze všech respondentů v zemích EU-27, kteří byli požádáni o vyplnění oddílu „Informovanost o právech a povinnostech“ v rámci průzkumu (n = 24 354); vážené výsledky.

Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Pokud k trestné činnosti dochází veřejně, osoby, které jsou svědky, mohou hrát klíčovou úlohu jako podpora oběti. To může zahrnovat například osoby, které zasáhnou v situaci, kdy vidí, že je páčán trestný čin, a zavolají policii nebo v případě potřeby vypovídají proti pachateli před soudem. U některých trestných činů, jako je například trestný čin proti životnímu prostředí, který byl použit v průzkumu, často neexistuje konkrétní „oběť“, ale okolostojící osoby mohou hrát důležitou úlohu při informování orgánů. Ve vztahu k jiným typům trestných činů, jako jsou trestné činy zahrnující zvláště zranitelnou skupinu obětí, konkrétně děti, lze na klíčovou úlohu veřejnosti v souladu s Úmluvou o právech dítěte nahlížet v kontextu potřeby účinných záruk na ochranu dětí před všemi formami násilí, což zahrnuje použití fyzické síly, která má způsobit určitou míru bolesti nebo nepohodlí, jakkoli lehké, například, v době, kdy je dítě v péči rodičů a jiných osob.

V 63. bodě odůvodnění směrnice o právech obětí do určité míry uznává význam možnosti nepřímého ohlašování: vyzývá k zavedení mechanismu pro ohlašování trestných činů třetími stranami, včetně organizací občanské společnosti, s cílem usnadnit ohlašování trestných činů. V této souvislosti rovněž vyzývá k zavedení možnosti využití komunikačních technologií, jako je e-mail, videonahrávky nebo on-line elektronické formuláře, pro podávání trestních oznámení.

OBAVY Z TRESTNÉ ČINNOSTI A VYHÝBÁNÍ SE RIZIKŮM

Ženy se více než muži vyhýbají určitým místům a situacím kvůli obavám z napadení nebo obtěžování. To omezuje jejich možnosti účastnit se veřejného života.

STANOVISKO AGENTURY FRA 7

Členské státy EU musí uznat, že obavy týkající se osobní bezpečnosti mají negativní dopad, zejména na ženy. Jak již dříve ukázala agentura FRA ve své zprávě týkající se průzkumu o násilí na ženách, ženy často pociťují potřebu omezit to, kam chodí a co dělají, v reakci na hrozbu fyzických a sexuálních útoků a obtěžování. Orgány činné v oblasti předcházení trestné činnosti mohou využít výsledků stávajícího průzkumu a přijmout opatření, která zajistí rovné podmínky vstupu na veřejná prostranství, například přístupy pro předcházení trestné činnosti a snižování strachu z trestné činnosti prostřednictvím environmentálního návrhu.

Opatření členských států EU zaměřená na zlepšení pocitu bezpečí by se měla soustředit na skupiny obyvatelstva, které mají neúměrné obavy o svou bezpečnost, což je vede k tomu, že se vyhýbají místům a situacím, které jsou vnímány jako potenciálně nebezpečné. Vedle žen sem patří i osoby s nižším vzděláním, nezaměstnaní a osoby, které obtížně vycházejí s příjmem.

- ★ V EU-27 se 63 % osob velmi nebo do určité míry obává, že v příštích dvanácti měsících někdo zneužije jejich elektronický bankovní účet nebo kreditní/debetní kartu. 62 % respondentů se obává, že v příštích dvanácti měsících jim bude odcizen jejich mobilní telefon nebo peněženka. 54 % respondentů se navíc velmi nebo do určité míry obává, že někdo vnikne do jejich domova, aby něco odcizil nebo se pokusil něco odcizit. 47 % respondentů se velmi nebo do určité míry obává teroristického útoku.
- ★ Některé sociodemografické charakteristiky jsou spojeny s rozdíly ve způsobu, jakým se dotčené osoby staví k tomu, že se setkaly s trestnou činností. Míra obav z trestné činnosti je vyšší u žen, osob s nižším vzděláním, nezaměstnaných a těch, kteří obtížně vycházejí s příjmem své domácnosti. Osoby, které se při běžné činnosti potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení), osoby, které se narodily mimo EU, a osoby, které se cítí být součástí etnické menšiny, rovněž projevují větší obavy z toho, že se setkají s trestným činem, než osoby, které se s omezeními nepotýkají, osoby narozené v zemích, v nichž probíhá průzkum, a osoby, které se necítí být součástí etnické menšiny.
- ★ Ze strachu z fyzického nebo sexuálního napadení nebo obtěžování se ženy aktivně vyhýbají riziku více než muži ve třech situacích uvedených v průzkumu: vyhýbání se místům, kde není nikdo jiný, vyhýbání se určitým ulicím nebo místům a vyhýbání se tomu, že zůstanou o samotě s někým, koho znají.
- ★ Zatímco 64 % žen se alespoň někdy vyhýbá místům, kde není nikdo jiný, u mužů je to 36 %. Vyhýbat se určitým situacím a místům je rovněž běžnější mezi mladými lidmi, ale s patrnými rozdíly mezi ženami a muži. Ve věkové skupině 16–29 let se 83 % žen a 58 % mužů vyhýbá jedné nebo více ze tří situací uvedených v průzkumu kvůli obavám z napadení nebo obtěžování.
- ★ Konkrétně 41 % žen se alespoň někdy vyhýbá tomu, aby zůstalo o samotě s někým, koho znají, kvůli obavám z napadení nebo obtěžování, ve srovnání s 25 % mužů.
- ★ Osoby, které se setkaly s fyzickým násilím a/nebo obtěžováním, se s větší pravděpodobností vyhýbají situacím, které považují za potenciálně nebezpečné. Například 37 % žen v EU-27, které se setkaly s fyzickým násilím a/nebo obtěžováním, se snaží vyhnout situacím, o nichž se domnívají, že zahrnují riziko fyzického nebo sexuálního napadení nebo obtěžování, ve srovnání s 21 % žen, které se s fyzickým násilím a/nebo obtěžováním nesetkaly.

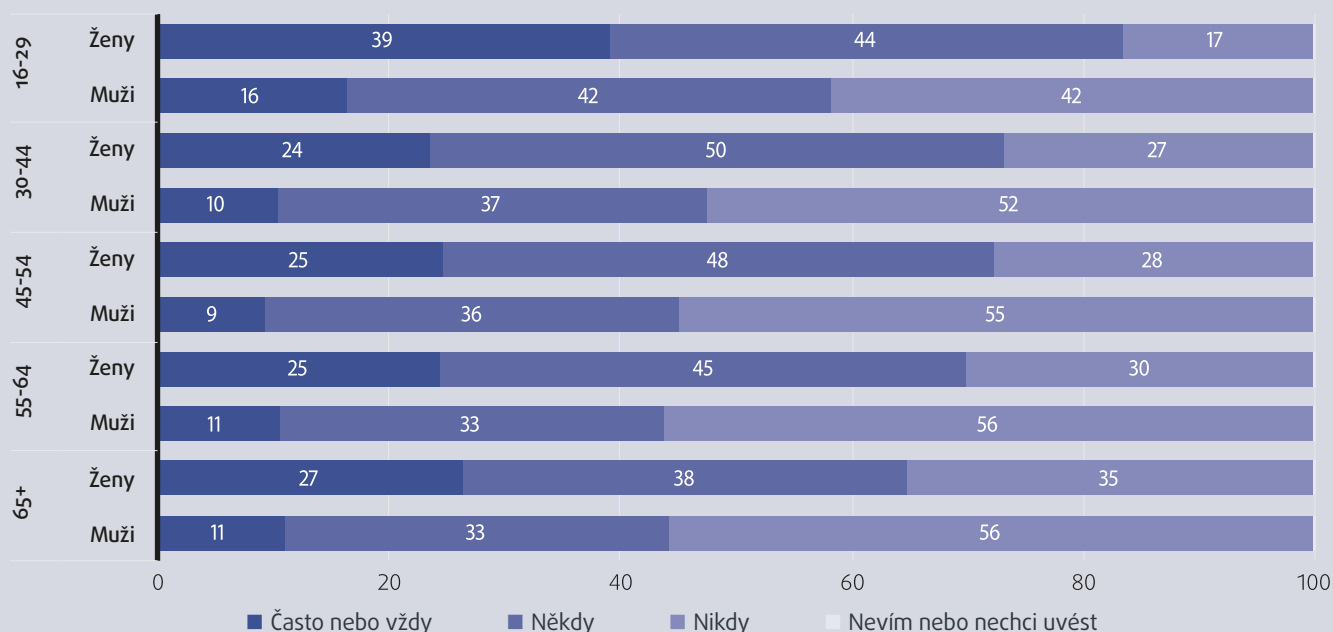
Možnost setkání s trestnou činností má významný dopad na společenský život, neboť může ovlivnit rozhodování osob, např. rozhodování o místech nebo situacích, kterým je třeba se vyhnout. V některých případech se hrozba, kterou představuje trestný čin, může rozšířit na mnohem širší skupinu osob než jen osoby, které jsou osobně viktimizovány. Výsledky ukazují rozdíl mezi zkušenostmi žen a mužů, a to nejen pokud jde o obavy z různých trestných činů, ale zejména pokud jde o chování založené na vyhýbání se rizikům kvůli obavám o vlastní bezpečnost. Ženy, a zejména mladé ženy, přijímají významná opatření k předcházení rizikům, pokud jde o hrozbu (zejména) sexuálního obtěžování a sexuálního násilí, která neúměrně postihuje ženy. Skutečnost, že jsou odrazovány od přístupu na veřejná místa, omezuje různá základní práva, zejména právo na svobodu (článek 6 Listiny) a respektování soukromého života (článek 7).

Jak vyplývá z průzkumu agentury FRA týkajícího se násilí na ženách, může být vyhýbání se rizikům racionální reakcí na zkušenosti, jako jsou zkušenosti žen se sexuálním obtěžováním. Toto zjištění je však třeba zasadit do kontextu možnosti a rovných příležitostí využívat veřejné prostranství. Kromě toho je třeba věnovat pozornost také nižší míře vyhýbání se riziku ze strany mužů vzhledem k tomu, že se na veřejných místech potýkají s vysokou mírou určitých typů trestné činnosti.

Obavy z trestné činnosti jsou vyšší u osob, které mají nižší vzdělání, jsou nezaměstnané, při své běžné činnosti se potýkají s omezeními (z důvodu zdravotního problému nebo zdravotního postižení) nebo obtížně vycházejí s příjmem své domácnosti. To by mohlo souviset s různými faktory, včetně života v oblastech s vysokou mírou trestné činnosti, relativního dopadu majetkové trestné činnosti na osoby, které se již potýkají s obtížemi, ve srovnání s osobami, které mají finanční prostředky na snadné nahrazení odcizených věcí nebo mají komplexní pojištění, a nižších příjmů omezujících prostředky k zajištění bezpečnosti, což se odráží například v nižší míře vlastnictví automobilů nebo v tom, že si tyto osoby nemohou dovolit využít taxislužby, pokud jsou pozdě v noci venku.

OBRÁZEK 8: VYHÝBÁNÍ SE JEDNÉ NEBO VÍCE ZE TŘÍ UVEDENÝCH SITUACÍ KVŮLI STRACHU Z NAPADENÍ NEBO OBTĚŽOVÁNÍ BĚHEM DVANÁCTI MĚSÍCŮ PŘED PRŮZKUMEM, PODLE POHLAVÍ A VĚKU (EU-27, v %) ^{a, b}

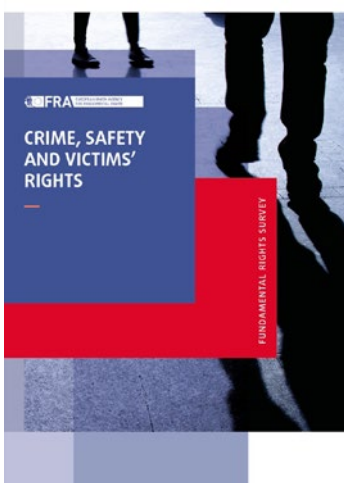
Zdroj: Agentura FRA, Průzkum o základních právech 2019; sběr údajů ve spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a rakouským statistickým úřadem (AT)

Poznámky:

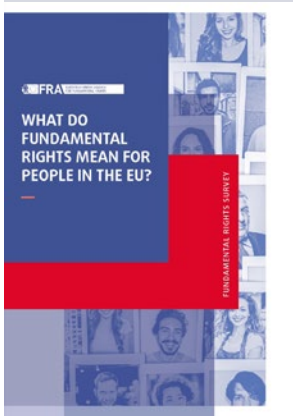
- ^a Ze všech respondentů v EU-27 (n = 32 537); vážené výsledky.
- ^b Respondentům byla v rámci průzkumu položena následující otázka: „Učinil(a) jste kdykoli během posledních dvanácti měsíců některý z následujících kroků kvůli strachu z fyzického nebo sexuálního napadení nebo obtěžování? A) Vyhýbal(a) jste se určitým ulicím nebo přístupem do určitých míst? B) Vyhýbal(a) jste se místům, kde není nikdo jiný? Například parky nebo parkoviště. C) Vyhýbal(a) jste se tomu, abyste zůstal(a) sám (sama) s někým, koho znáte a s kým se necítíte bezpečně?“ Obrázek shrnuje odpovědi respondentů na tyto tři otázky. Pokud respondent odpověděl na kteroukoli z těchto tří otázek „často“ nebo „vždy“, je jeho odpověď zastoupena v uvedené kategorii. Pokud respondent odpověděl na kteroukoli z těchto tří otázek „někdy“, ale na žádnou z nich neodpověděl „často“ nebo „vždy“, je jeho odpověď zastoupena jako „někdy“. Respondenti, kteří odpověděli na všechny tři otázky „nevím“ nebo „nechci uvést“, jsou zahrnuti do kategorie „nevím nebo nechci uvést“.

Toto shrnutí představuje hlavní zjištění druhé zprávy agentury FRA týkající se průzkumu o základních právech.

Agentura FRA zveřejnila několik dalších publikací, které přinášejí vybrané výsledky tohoto průzkumu. Ty jsou k dispozici na webových stránkách agentury FRA.

PROSAZOVÁNÍ A OCHRANA VAŠICH ZÁKLADNÍCH PRÁV V CELÉ EU —

Toto shrnutí představuje hlavní poznatky z druhé hlavní zprávy agentury FRA, která vychází z průzkumu o základních právech. Průzkum shromáždil od přibližně 35 000 osob údaje o jejich zkušenostech, vnímání a názorech na celou řadu otázek, které různým způsobem zasahují do oblasti lidských práv.

Druhá zpráva agentury FRA se zaměřuje na zkušenosti osob jako obětí vybraných typů trestné činnosti, včetně násilí, obtěžování a majetkové trestné činnosti. Zpráva také zkoumá, jak často jsou tyto trestné činy hlášeny policii, jak se dotčené osoby staví k tomu, že se setkaly s trestnou činností, a jak ochotny by byly zasáhnout, ohlásit čin policii nebo za určitých situací, pokud by o to byly požádány, vypovídat u soudu.

Předložené výsledky nabízejí údaje o zkušenostech široké veřejnosti s viktimizací trestných činů vyplývajících z prvního celounijního průzkumu zaměřeného na trestnou činnost, které lze využít k formování politik a právních předpisů EU a členských států týkajících se obětí trestných činů.

Oběti

Přístup ke
spravedlnosti

Informační
společnost

Listina základních
práv EU

FRA – AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko

Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

twitter.com/EURightsAgency

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Úřad pro publikace
Evropské unie